

I.
Ü̇ ä[| -Ä̇ ä ^!
Živý podnět Kristův,
jeho ohlášení podvědomými pochody v Římě 312,
dívkou z Orleánsu 1429–30

Za první světové války pronášel Rudolf Steiner před každou svou přednáškou, kterou měl uvnitř anthroposofické společnosti, tato slova, jimiž vzpomenu těch, na které dolehly těžké události:

Především zase zaměříme své myšlenky, milí přátelé, nejprve k ochranným duchům těch, kteří stojí venku v polích událostí dnešní doby a nesou tíhu toho, co od nich doba požaduje:

Duchové vašich duší, působící strážcové!
Přineste k nim, lidem pozemským,
kteří jsou svěřeni vaší ochraně,
na svých perutích prosebnou lásku naši,
aby, spojena s vaší mocí,
naše prosba zářila pomáhajíc těm duším,
které v lásce hledá.

A k ochranným duchům těch, kteří v důsledku těchto těžkých událostí dotrpěli a prošli již branou smrti, se obraťme se slovy:

Duchové vašich duší, působící strážcové!
Přineste k nim, lidem sfér,
kteří jsou svěřeni vaší ochraně,
na svých perutích prosebnou lásku naši,
aby, spojena s mocí vaší,
naše prosba pomáhající zářila těm duším,
které v lásce hledá.

A ten, jemuž se již po léta snažíme svou duchovní vědou přiblížit, ten, kdo podstoupil ke spáse země a pro svobodu a pokrok lidstva smrt na kříži v mystériu na Golgotě, ten buď s vámi a necht' vás posiluje ve vašem těžkém úkolu.

Právě na velkých, vážných událostech života jsme schopni vidět, že zevní jevy je nutno pozorovat ve světle, které nám podává duchovní věda. Teprve potom se nám nejeví jako mája, jako veliký klam, nýbrž jako hluboká pravda. To neznamená, že by tyto zevní jevy samy byly mája nebo klam – což by mohl orientální světový názor snadno vnést do duší jako nedorozumění –, ale znamená to, že naše smysly a náš rozum se ve výkladu, v chápání zevních událostí mýlí, pokud je neosvětlíme světlem, kterého se nám dostává poznáním duchovního světa.

Dnes naváží na jednotlivé skutečnosti, kterých jsme se v letech našeho spirituálního úsilí již dotkli a které dnes postavím do perspektivy odpovídající naší době.

Jsme přece prostoupeni tím, že od doby, kdy mystérium Golgoty zasáhlo do pozemských událostí, zasáhly jako živé síly ony podněty, síly a bytosti, které tímto mystériem prošly, do veškerého dění vývoje lidstva na Zemi. Jinými slovy a konkrétně vyjádřeno: Ve všech směrodatných událostech, ve všem důležitém a podstatném je Kristův podnět činný prostřednictvím těch, kdož jsou jeho služebníky, jeho spirituálními pomocníky. Vždyť dnes se tak často „křesťanstvím“ nazývá jen to, čemu mohli lidé „porozumět“.

Ale častokrát jsem zdůrazňoval: To, co vstoupilo do světa křesťanstvím, je tak velké, tak mohutné, že lidské uvažování, lidský rozum nebyl až do naší přítomnosti vůbec schopen skutečně pochopit ani to nejzákladnější ze sil Kristova podnětu. Kdyby měl Kristus působit jen tím, co z něj lidé mohli pochopit, pak by mohl způsobit málo. Avšak nezáleží na tom, co do lidstva vstoupilo lidskými rozumovými pojmy a co si lidé dovedli o Kristu představit, důležité je, že je od mystéria Golgoty zde, že působí bezprostředně mezi lidmi a je činný ve způsobu jejich jednání.

Nezáleží na tom, nakolik byl lidmi „pochopen“, hlavní je, že zde byl jako živá bytost a dal se vlít do toho, co se ve vývoji odehrálo jako směrodatné skutečnosti.

Zajisté – i my jsme dnes schopni naší duchovní vědou pochopit pouze část z hloubky Kristova podnětu; příští doby z něj budou chápat a vidět stále více. To, co dnes dovedeme z Kristova podnětu pochopit, nás nesmí přimět k domýšlivosti. Duchovní věda touží (chce) pochopit trochu více, než mohly o Kristu pochopit doby uplynulé. Tehdy se o Kristu mohlo přemýšlet pouze pomocí prostředků, které poskytuje zevní rozum, zevní uvažování, zevní bádání. Nyní k tomu přistupuje duchovní věda; tak vidíme do nadsmyslových světů; nadsmyslové světy nám mohou zodpovědět mnohé o významu mystéria Golgoty. Čím je Kristus, čím jsou ony spirituální mocnosti, které jsou jako duše národů atp. v jeho službách – to jsou nejméně schopni pochopit ti lidé, do jejichž oblasti musel Kristus takřikajíc vstoupit nejprve. A přesto se tam musel Kristův podnět vlít – kupříkladu do římského světa.

Právě na příkladě, který jsem rozvedl už v jiné spojitosti, lze nejlépe vidět, že Kristus je činný jako živoucí moc a vede své spirituální služebníky, jedná-li se o to, způsobit skutečnosti, které se musejí vlít do vývoje a vedou k pravému pokroku lidstva.

Ještě jednou poukáži na skutečnost, kterou mám na mysli. Došlo k ní v roce 312 našeho letopočtu, kdy Konstantin, syn Konstantina Chlora, ten, který prohlásil křesťanství v římské říši za státní náboženství, stál se svým vojskem proti Maxentiovi, tehdejšímu vládci Říma. V každém případě se muselo o těchto dvou vojscích stojících proti sobě říci: Podmínky pro Konstantina byly maximálně nepříznivé, neboť jeho vojsko bylo pětkrát menší než vojsko Maxentiovo. Můžeme si však představit, že podle stavu tehdejšího válečnického umění stáli na obou stranách velmi významní velitelé vojsk. Ale právě tehdy vůbec nezáleželo na lidském umění, nýbrž na tom, aby byla Kristovu podnětu, vlévajícímu se dále, dána možnost zasáhnout do (vývoje) lidstva způsobem, jaký tehdejší doba vyžadovala.

O tom, co bylo tehdy rozuměno Kristovým podnětem, co na základě tehdejšího dobového vědomí přijala lidská srdce z Kristova podnětu, se můžeme přesvědčit, podíváme-li se na to, co se o několik desetiletí později událo kolem Říma a co se z Říma stalo: vidíme-li, jak Julián Apostata potíral křesťanství, poctivě o tom přesvědčen na základě toho, co se tehdy dalo získat z lidského vědění. Ten, kdo se zabývá způsobem, jakým Julián a jeho přívrženci potírali křesťanství, si řekne: Co se týče lidského vědění, byli Julián a jeho stoupenci zcela určitě na výši své doby; z tohoto stanoviska byli mnohem osvícenější než křesťané jejich doby, přestože znovu přešli k pohanství. O nich lze říci: Zastupovali to, co se tehdy jako lidské vědění zastupovat dalo. Jenže to, co je „lidským vědění“, to nesmělo být v roce 312 rozhodující; musela být dána možnost zásahu Krista a jeho služebníků do dějinného vývoje lidstva. Kdyby se Maxentius a jeho přívrženci sebevíce opírali o umění vojevůdců nebo o to, čeho se tehdy dalo dosáhnout lidským vědění a lidskou moudrostí, ale nic jiného by se neudálo, pak by se zcela nepochybně neobjevilo to, co se tehdy objevit muselo.

Co se tedy stalo?

Stalo se toto: Pokračující Kristův podnět se vliil do oněch činností duší, které nebyly ve vědomí lidí, o kterých lidé nic nevěděli. A skutečně vedl lidi tak, že se stalo to, co se stát muselo. Neboť bitva mezi Konstantinem a Maxentiem, ke které došlo 28. října 312 u Saxa rubra (*Červené skály – pozn. překl.*), nebyla rozhodnuta lidským uměním, nýbrž – ač se to dnešní osvícenství sebevíce brání uznat – byla rozhodnuta na základě snů; čemu se říká „sen“ – to má význam v tom, čím je pro nás. Totiž – do duší obou vojevůdců se prostřednictvím snů vliilo vše, co by se do nich lidským rozumem vliit nemohlo. Maxentiovi se předtím zdálo, že bude muset své město opustit. Obrátil se ještě také na Sybillinu věštitelku; ta mu řekla, že toho, co se má stát, dosáhne tehdy, když se odváží boje nikoli uvnitř města, nýbrž mimo město.

To bylo nejméně rozumné, co mohl udělat, navíc umocněné tím, že jeho vojsko bylo o tolik silnější než Konstantinovo. Musel vědět, že to, čeho se mu dostalo z vyšších světů, musí nejprve zvážit, a že věštecký výrok by ho mohl zmást.

Konstantinovi se pro změnu zdálo, že zvítězí, jestliže své vojsko povede do boje pod Kristovým znamením, a tak přiměřeně tomu zařídil své konání. To, co se oklikou přes sny vliilo do duší, přešlo do činu, což potom způsobilo rozsáhlou změnu světa. Pak stačí jen trochu zauvažovat, abychom se otázali: Co by se bylo stalo ze západního světa, kdyby do událostí nebyly tak jasně zasáhly „nadsmyslové mocnosti“?

Ted' se však podívejme na události zblízka. Tehdy existovaly na západě a jihu Evropy vtělené duše, které se měly stát nositeli křesťanství. Svým rozumem, svým

uvažováním tehdy nemohly právě ty nejosvícenější duše dospět k tomu, aby se staly nositeli Kristova podnětu, neboť doba nebyla dostatečně zralá. Musely dospět ke křesťanství prostřednictvím toho, co kolem nich bylo vytvořeno zevně. O těchto lidech lze říci: Oblékli si křesťanství jako šat, a přitom se jich to v jejich hlubším jsoucnu příliš nedotklo. Byli spíše sloužícími články, proto se jich Kristův podnět v jejich nejhlubším jsoucnu bezprostředně nedotkl. Tak tomu bylo ještě dlouhou dobu u nejlepších duší v západní Evropě až do 8., 9. století a ještě dál. Bylo pro ně nutné přijmout křesťanství jako šat, a tento šat křesťanství nosit tak, že ho nesly ve svém éterickém těle, nikoli ve svém těle astrálním.

Uvažte, co to znamená, řeknu-li: nesly křesťanství v éterickém těle. To znamená, že křesťanství přijímaly tak, že byly křesťany v bdělém stavu, že si ale nemohly vzít křesťanství s sebou, jestliže byly mimo fyzické a éterické tělo. A když procházely branou smrti, bylo možno o nich říci: Z říše, kterou člověk musí prodělat (*projít*) mezi smrtí a novým zrozením, mohly shlížet dolů na to, čím byly v uplynulém pozemském životě; nebylo jim tehdy bezprostředně umožněno vzít s sebou pro svůj další život křesťanské podněty, které vzcházely z tehdejšího života. Nosily křesťanství převážně jako šat.

Kvůli úvaze, které se budeme posléze věnovat, je nutno si zapamatovat tuto spojitost: Duše přijímaly křesťanství v zevním životě. Jakmile prošly branou smrti, nepatřilo křesťanství k tomu, co si s sebou mohly vzít do duchovního světa, aby se připravovaly na nové pozemské bytí; zapamatujme si, že tyto duše mohly vstoupit do nového pozemského bytí jen tak, že na křesťanství zapoměly. Neboť v pozdějším životě si vědomě nevzpomínáme na to, co jsme v dřívějším životě nosili jako šat; kdyby tomu tak bylo, nemuseli by se naši žáci na gymnáziích zase učit řečtinu, neboť mnozí z nich byli vtěleni v Řecku; nevzpomínají si však na své řecké vtělení, a proto se řečtinu musí učit znovu. Ale v životě, který duše, vtělené na západě Evropy, prožily mezi smrtí a novým zrozením, nemohly křesťanství dále nést, protože tyto podněty vnitřně nespojily s „já“ a s astrálním tělem. To bylo zvláštní – ono vžívání se duší do pozdějších vtělení. Zapamatujme si to a pozorujme teď jinou skutečnost, na kterou jsem už také poukázal.

Víme, že doba, ve které teď žijeme, páté poatlantské kulturní období, začala kolem hlavně 15., 16. století (tehdy, kdy se pro evropský svět mělo připravovat to, co mělo především v naší době vést k vývoji duše vědomé). O to přece v našem pátém kulturním období jde. To, co zde mělo být způsobeno, mělo být způsobeno s přihlédnutím k tomu, že i zevně nastaly v pozemském bytí pozemské poměry, příznivé právě pro vyvíjení duše vědomé, oné duše, která se může vyvíjet tehdy, když se zaměří na hmotné pozemské bytí, na zevní skutečnosti fyzického bytí. To muselo začít, a také k tomu došlo; stačí, když si vzpomeneme, jak byl dějinný okruh Evropy rozšířen velkými objevy a tím, co po nich následovalo, takže duše vědomá se musela vyvíjet především pod hmotným vlivem. Stačí si vzpomenout na to, nač jsme již poukázali: k rozvoji a pro vývoj duše vědomé je obzvlášť povoláno, jednostranně povoláno to, co patří do oblasti duše britského národa. A zkoumáme-li všechny podrobnosti, sotva si můžeme představit něco pokračujícího více plánovitě, než toto zaměřování (*usměřování*) britské duše národa na ony hmotné úkoly života. V oblasti vývoje lidstva to bylo cele předznamenáno.

Teď si představme, že by byla Anglie v 15. století odvrácena od své orientace na ty oblasti země, ke kterým byla přiváděna vlivem objevů velkých mimoevropských

oblastí, a že by britská duše národa dospěla v 15. století k názoru, že začne významně rozšiřovat oblasti na evropské pevnině; představme si, že by byla mapa Evropy takto změněna; potom by nebylo možné dosáhnout:

za prvé toho, čeho se právě v Evropě muselo dosáhnout v oblasti hmotné kultury, a za druhé toho, čeho se v Evropě muselo dosáhnout oním zničením života, které právě od této chvíle pokračovalo přes různé překážky a za spolupůsobení německé mystiky, mystiky namnoze ovlivňované německým protestantismem. Když ale Kristův podnět zasáhl do vývoje, musel dbát na to, aby britské zájmy zůstaly vzdáleny od oblasti, kde měly být duše teprve připravovány na to, stát se zevními nositeli Kristova podnětu.

Kristův podnět musel vproudit do činů evropské pevniny. Musel účinkovat tak, aby způsobil mnohem více, než co by mohla dokázat lidská dovednost. A co se stalo?

Stala se taková podivuhodnost, že vše, co nedokázali vykonat ti, kteří stáli na výši doby, vykonala chudá pastýřka z Orleánsu, Jeanne d'Arc. Tehdy se skutečně jednalo o Kristův podnět, jenž prostřednictvím svého michaelského služebníka působil v Jeanne d'Arc, který zabránil tomu, že by například došlo ke spojení Francie s Anglií, a který způsobil, že Anglie byla zatlačena zpět na svůj ostrov. Tím bylo dosaženo dvojího:

Za prvé, Francie si v Evropě zachovala volné ruce, což lze dokázat studováním následujících století francouzských dějin, a to, co ještě bylo ve francouzském duchu národa, mohlo zcela bez překážek působit na evropskou kulturu.

Za druhé bylo dosaženo toho, že Anglii byla přidělena oblast ležící mimo evropskou pevninu. Byl to čin, vykonaný onou Jeanne d'Arc, a snad to nebyla mája pouze pro Francouze, bylo to požehnání i pro samotnou Anglii, neboť byla zatlačena do své oblasti.

Když to však pozorujeme v souvislosti s tím, co přesto tkví v pokroku Kristova podnětu na Zemi, pak bylo činem Jeanne d'Arc způsobeno něco, o čem můžeme říci: to, čemu „rozuměla“ skutečným lidským rozumem, je nicotné (*rovná se nule*) oproti tomu, co dalo mapě Evropy dnešní podobu; aby se mohl Kristův podnět správně rozšířit, musely události probíhat právě tak. Zde vidíme, jak do dějinných událostí vtrhává z podzemních základů lidské přirozenosti to, čím je živý Kristus, nikoli ten, jehož lidé chápou. Na Kristův podnět se totiž můžeme dívat dvojitým způsobem.

Předně se můžeme zeptat: Co tehdy lidé z Kristova podnětu chápali?

Když otevřeme dějiny a sledujeme historii lidstva, nalézáme v uplynulých stoletích znesvářené teology, kteří obhajují nebo potírají nejrůznější teorie, kteří se snaží vyložit, jak je nutno chápat lidskou svobodu, božskou Trojici atd.; takto se nesčetné množství teologů pře, přičemž se navzájem uznávají jako pravověrní teologové, nebo se naopak prohlašují za kacíře. Vidíme, že se křesťanská nauka šíří zcela podle možností tehdejší doby. To za prvé. Ale na tom nezáleží, stejně tak jako nezáleží na tom, co mohou lidé dělat s obyčejným rozumem. Záleží však na tom, že Kristus žije neviditelně mezi lidmi, žije jako živá bytost, a z neviditelných základů se může vlévat do činů lidstva. A učinil to na místě, do něhož se vůbec nemusel vlévat lidským rozumem, lidským uvažováním, nýbrž kam se mohl vlévat duší „nerozumné“, duší Panny Orleánské. A když se vlil, jak se chovali ti, kteří mohli křesťanství chápat jako oficiální nauku? Shledali, že nositele Kristova podnětu musí – upálit!

Trvalo (*potřebovalo*) to nějaký čas, než oficiální nauka dospěla k jinému názoru. „Svatořečení“ Panny Orleánské má pro oficiální nauku snad jistou hodnotu; pro tehdejší události však nebylo právě tím nejlepším doporučením.

To je právě jeden z příkladů, na nichž vidíme, jak Kristus pomocí svých služebníků – řekl jsem, že v Panně Orleánské působil prostřednictvím svého michaelského ducha – zasáhl do vývoje jako živá bytost nejenom tím, co z něj lidé chápou. Ale právě na tomto příkladu můžeme vidět ještě něco jiného.

Vidíme, že zde bylo přece křesťanství. Vždyť lidé, kteří se pohybovali kolem Panny Orleánské, si říkali „křesťané“. Něco jistě pod svým „křesťanstvím“ chápali. Ale o tom, co chápali, by se muselo říci: Ten, koho hledáte, zde není, a ten, který zde je, toho nehledáte, neboť jej neznáte.

Přesto nám musí být jasné, že je důležité a podstatné, že živý vývoj Kristův prošel vývojem Evropy i v tomto zevním hávu, v němž do ní vystoupil. Patřily k tomu duše, které musely přijmout křesťanství právě v tomto zevním hávu – stále ještě byly opožděnci oněch duší, které tam byly vtělené dříve –, tedy duše, které stále ještě nepřijímají Krista do svého „já“, nýbrž stále ještě jej přijímají pouze do éterického těla.

A velkým rozdílem mezi Pannou Orleánskou a těmi druhými bylo, že ona přijala Krista do nejhlubších základů svého astrálního těla a z nejhlubších sil tohoto astrálního těla působila pro Kristův podnět. Právě toto je jeden z bodů, na němž si můžeme ujasnit, co je třeba si osvětlit: rozdíl mezi pokračujícím vývojem národů a pokračujícím vývojem jednotlivých lidských individualit.

Když například pozorujeme dnešní Francouze, nalezneme mezi nimi jistý počet lidských individualit. Tyto individuality nejsou snad ty, které ve svých dřívějších vtěleních žily v národě, který na západě Evropy přijal zevní šat křesťanství. Neboť právě tím, že musel na západě Evropy jistý počet lidí přijmout křesťanství jako zevní šat, prošli tito lidé branou smrti tak, že byli za jiných podmínek odkázáni v příštím životě ke sjednocení svého astrálního těla a „já“ s křesťanstvím. Právě tím, že byli vtěleni na západě Evropy, bylo pro ně nutné, aby měli svá příští vtělení jinde než na západě Evropy. Jen zřídka (říkám sice „zřídka“, ale nemusí tomu tak být vždy) totiž dochází k tomu, že by snad jedna duše ve sledu vtělení náležela stejnému pozemskému společenství; duše přecházejí z jednoho pozemského společenství do druhého. Ale existuje příklad – a neříkám to proto, abych vyvolal něčí sympatie či antipatie nebo chtěl někomu lichotit –, kdy duše skutečně vícekrát procházejí stejným národem. Je tomu tak u středoevropského národa. Tento národ má mnoho duší, které v něm dnes žijí a které byly i dříve vtělené v germánských národech. Tuto skutečnost můžeme sledovat; nelze ji často plně vysvětlit pomocí okultních prostředků, které máme k dispozici, ale je zde. Taková skutečnost, přednesená například ve veřejné přednášce, se osvětlí, když víme, že duše se opakovaně objevují ve středoevropském společenství národů. Je faktem, že právě v tomto společenství národů jsou kulturní epochy přervány. Jen si představme, co to znamená, když za ranních červánků germánské kultury zde byla epocha básníků Písně o Nibelunzích, u Walthera von der Vogelweide a jiných; a je třeba si představit, že později nastala doba, kdy se započal nový rozkvět germánské kultury a kdy byl první květ zcela zapomenut. Neboť v době Goethova mládí se nevědělo takřka nic o prvním květu germánského kulturního života. Právě proto, že se duše v tomto společenství národů vracely, muselo se zapomenout na to, co zde už jednou bylo, aby duše při svém opětovném návratu našly něco nového a nemohly přímo navázat na to, co zde zůstalo z dob dřívějších. Žádný jiný národ neprodělal takovou proměnu

jako národ středoevropský, proměnu z oné výšiny, která zde byla v 10., 11. a 12. století, k oněm druhým výšinám, k době kolem konce 18. a počátku 19. století, a v jejichž další působení můžeme doufat. Od první doby k době druhé nevede žádný navazující (*pokračující*) proud, což je vysvětlitelné jen tehdy, víme-li, že právě v této oblasti duchovní kultury se duše opět vracejí. Snad to souvisí i s tím, co jsem už jednou nazval „otřesnou skutečností“: právě u středoevropských bojovníků přítomnosti se skutečně dalo pozorovat, že když projdou branou smrti, bojují spolu dál. Pak si můžeme do budoucna dělat skutečně nejkrásnější naděje, vidíme-li, že nejen žijící (ve smyslu fyzickém), ale i mrtví, zemřelí napomáhají při tom, co se děje.

Teď si položme otázku: Jak je to například s dušemi, které v dobách, kdy bylo křesťanství přijato jako zevní háv, zejména v 6. – 9. století, byly vtěleny v západní Evropě, a tam, ale i mezi Římany přijaly křesťanství, ale ještě je nemohly sjednotit se svým astrálním tělem a se svým „já“? Jak je tomu s oněmi dušemi?

Jakkoli je to pro materialisticky myslící lidi přítomnosti směšné, stanou se nauky duchovní vědy významné pro život, zabýváme-li se konkrétními skutečnostmi. Lidé to stále ještě považují za smyšlenku některých bláznivých snů, hovoří-li se o opakovaných pozemských životech! Tato myšlenka je odmítána; ač i veliký Lessing přijal ve slabé hodině svého života myšlenku opakovaných pozemských životů. Považuje se za odpuštělnou, i když se o tom dnes zase hovoří. Pokud se ovšem skutečně zabýváme výsledky okultního bádání, nejsme potom pro lidi velkého osvícení blázny, žádajícími o odpuštění! Přesto se musíme zabývat něčím, co podává okultní bádání; neboť teprve tím se osvětlí to, co by jinak mohlo zůstat velkým klamem.

Zde je pozoruhodné, že z duší, které žily na západě během končící římské doby, kdy křesťanství pozvolna získávalo vliv a pak se stalo státním náboženstvím, nám teď přichází vstříc jejich velký počet z východu – tedy duše, které vyrůstají na východě a jsou mezi bojovníky Ruska. Řekl jsem: zapamatujme si skutečnost, kterou jsme předtím uvedli. Neboť mezi lidmi, usmrcenými na východě, tam bojujícími nebo branými do zajetí, nalézáme takové duše, které nám teď přicházejí vstříc z východu, tedy ty, které tehdy umožňovaly křesťanství vlévat se do éterických těl a které teď, pocházejíce z poměrně níže stojící kultury, ovlivněné zvláštním životem východu, přijímají v bdělém stavu křesťanství do svých duší tak, že se s ním spojují citově, instinktivně. Spojují se tedy právě ve svých astrálních tělech s Kristovým podnětem, čímž dohánějí to, čeho ve svých předešlých vtěleních nemohly dosáhnout. To je velmi pozoruhodná skutečnost, kterou nám dnes může ukázat okultní bádání. I tato skutečnost patří mezi četné otřesné skutečnosti, které jsou podmíněny našimi dobovými událostmi a které mohou vstoupit do okultního pole.

Co si teď můžeme na základě těchto skutečností ujasnit?

Je nutno si ujasnit toto: Musíme si vzpomenout – jak to tkví v přímém pokroku středoevropského duchovního života – a spojovat zcela vědomě germánský duševní život s křesťanstvím, vést je vzhůru, přímo k výšinám křesťanské kultury. Vždyť proudy, cesty k tomu jsou už po staletí podivuhodně předznačeny. Vidíme, jak je to připravováno právě teď, když bereme v úvahu naši dobu se všemi jejími chybami a omyly: tehdy vidíme, jak je to zárodečně založeno ve středoevropské kultuře, jak se

v německém duchu národa, v germánské duši národa ze všech sil konaly přípravy na to, aby nyní Kristův podnět byl uchopen vědomě.

Toto je skutečně daleko významnější než ona událost v 15. století, kdy musela dívka z Orleánsu zachránit Francii, protože Francie měla tehdy významné poslání. Stojíme tedy před významnou skutečností: v budoucnosti bude německý národ povolán k tomu, aby spolu se skutečností, která se vlila do německého duchovního života, přijímal za plného bdělého stavu a stále vědoměji Kristův podnět. Jak jsme stále ukazovali, musel tento Kristův podnět působit po staletí, když se v duších ohlašoval podvědomými pochody. A v budoucnu se bude spojovat s dušemi tak, že zde budou lidé – a takoví musejí ve střední Evropě být –, kteří své „já“ i své astrální tělo spojí s Kristovým podnětem, a to v bdělém stavu, namáháním svých vědomých duchovních sil, které jsou ve fyzickém a éterickém těle. Vidíme, jak o to usilují ti nejlepší. Vezměme nejlepšího ze všech: Goetha. To, co se však u Goetha může uvést jako zvláštní příklad, tkví ve všech duších, i když o to usilují jen nejasně.

Vidíme, že Goethe stvořil reprezentanta lidstva, Fausta, kterému dává usilovat o to nejvyšší. Ve druhé části básnického díla ho přivádí do řecké kultury, vede jej do všeho, co prožívají národy, a přivádí ho tam tak, že Faust předem významně prožívá budoucnost, když chce na moři vydobýt zemi a založit něco, čím je mu vzdálená budoucnost. A kam Fausta nakonec přivede? Goethe sám to jednou vyjádřil v rozhovoru s Eckermannem: musel si vzít na pomoc názorné představy křesťanství, aby ukázal, jak se Faust vznáší do duchovního světa. A vezmeme-li podivuhodně krásný obraz, jak Mater gloriosa přijímá Faustovu duši, pak máme protějšek toho, co Rafaela podnítilo k jeho nejkrásnějšímu obrazu, k Sixtinské madoně: zde panenská matka duši snáší; na konci „Fausta“ vidíme, že Panna-matka nese duši vzhůru: je to smrtelné zrození duše. – Tak odkrýváme zcela vědomě nejintimnější úsilí lidského ducha, to, co se dá z křesťanství vydobýt; pokaždé vydobýt tak, že to může být branou smrti vneseno do života, který člověk po přípravě mezi smrtí a příštím zrozením prožívá v novém pozemském životě. To, co v této podobě můžeme vidět u samotného Goetha, je charakteristickým rysem německého národa. A z toho můžeme posoudit, jaký je to úkol pro lidi. Toto je úkol; a před duši si můžeme zcela jasně napsat, že se to může stát skutečným požehnáním pokroku lidstva jen tehdy, když bude určitým způsobem zjednán karmický vztah mezi střední a východní Evropou.

Mohli bychom si představit, že se východní Evropa mohla brutální silou rozšířit přes střední Evropu na západ. Mohli bychom si představit, že by to mohlo nastat. Znamenalo by to však přesně totéž, jako kdyby v 15. století nedošlo k činu Jeanne d'Arc a Francie by tehdy Anglii pohltila. Kdyby k tomu došlo, a řekl jsem to důrazně, stalo by se tím něco, co by bylo nejen neštěstím pro Francii, ale i neštěstím pro Anglii. A kdyby teď byla německá duchovní kultura omezována východem, škodilo by to nejen německé duchovní kultuře, ale i samotnému východu. To nejhorší, co by mohlo východ postihnout, by bylo jeho dočasné rozšíření a z toho plynoucí poškozování německé duchovní kultury. Řekl jsem totiž, že duše, dříve vtělené v západní Evropě nebo na italském poloostrově, které teď vyrůstají na východě, se v podvědomých základech astrálního těla jakoby instinktivně sjednocují s Kristovým podnětem. Tím, čím se však pro ně Kristův podnět má stát, tím se nemůže stát pomocí přímého pokračování toho, co instinktivně žije v duších pod názvem pravoslavného katolicismu, který je přece v podstatě byzantský a který je jménem, nikoli vzorem. Nemůže se stát tím, čím se má stát, zrovna jako není možné, aby

matka měla dítě bez muže. A má-li z takového východu (jakým dnes je) něco přijít, rovnalo by se to onomu ženinu pošetilemu úsilí o dítě bez muže.

K tomu, co se připravuje na východě, může dojít jen vlivem toho, že lidská síla „já“ a lidské síly poznání budou ve střední Evropě silně, vědomě, to znamená v plném stavu vědomí, a vlivem usilování duší z přirozenosti „já“ spojeny s podnětem Kristovým. Jen tím, že německý duch národa najde duše, které Kristův podnět zasadí do astrálního těla tak, jak právě může být zasazen za plného stavu vědomí, může pro kulturu budoucnosti vzejít to, co musí vzniknout. A musí to vzniknout pomocí harmonizace, spojením s tím, čeho se ve střední Evropě bude dosahovat vědomě, stále vědoměji. K tomu bude třeba nejen jednoho dvou století, ale ještě dlouhé doby. Bude k tomu zapotřebí přibližně 2 100 let, počítáno od 14. století. Připočteme-li k roku 1 400 oněch 2 100 let, dostaneme okamžik, v němž se v pozemském vývoji objeví to, co bylo zárodečně založeno v německém duchovním životě, doba trvání duchovního života. Na tom vidíme, že se musíme dívat do budoucnosti, trvající nejen staletí, ale více než jedno tisíciletí, v němž střeoevropský, německý duch národa má úkol, svůj úkol, který už je zde a který spočívá v tom, že zde musí stále více docházet k takovému pěstování duchovního života, jímž za bdělého vědomí bude až do astrálního těla a do „já“ přijímáno chápání toho, co v dřívějších dobách proběhlo nevědomě, ale živě evropskými národy jako Kristův podnět. Bude-li se však vývoj ubírat tímto směrem, pak se pozvolným směřováním k tomu, čeho bude ve střední Evropě takto dosaženo, vystoupí na východě na stupeň, kterého se pomocí zvláštních vloh může dosáhnout. To je vůle světové moudrosti. Tuto vůli světové moudrosti interpretujeme ve správném smyslu jen tehdy, řekneme-li si: Největším neštěstím i pro východ Evropy by bylo, kdyby škodil té duchovní moci, s jejíž pomocí se právě musí dostat nahoru, kterou by musel přátelsky a s úctou chovat a pěstovat. K tomu musí ještě dospět. Zatím mu k tomu chybí mnoho, velmi mnoho; právě těm nejlepším k tomu schází ještě mnoho. Ve své krátkozrakosti se tito stále ještě nezabývají tím, co může právě střeoevropský duchovní život východu poskytnout.

Mluvil jsem o tom už na první veřejné přednášce zde v Berlíně. Dnes večer můžete vidět, jaké hlubší okultní důvody jsou základem toho, co jsem já mohl na veřejné přednášce říci jen zevně, exoterně. Ale tak je tomu pokaždé; je třeba mít na zřeteli, že na veřejné přednášce se musí mluvit způsobem, který je blízký chápání posluchačů, a že vlastní podněty k tomu, proč se to či ono říká, jsou u okultních skutečností: proč se toto řekne, ono vynechá, proč se hledá ta či ona spojitost. V každém případě z toho, co dnes bylo rozebráno, vyplývá, že když se na věci díváme takto zevně, nabízejí nám jen veliký klam, máju. To neznámá, že by zevní svět byl sám o sobě klamem, tím on není; ale pochopíme jej teprve tehdy, když jej osvětlíme skutečnostmi, které pocházejí z duchovního světa. A v našem případě nám věci, které se vylévají z duchovního světa, mohou ukázat, že je nutné, aby dnes střední Evropa nebyla východní Evropou zdošana právě tak, jako nesměla být Francie v letech 1429–1430 zdošana Anglií. To, co bylo uvedeno, samozřejmě ukazuje, že na východě Evropy nemůže být vůbec pochopeno, oč jde, ale že to v podstatě může být pochopeno pouze ve střední Evropě a že to tedy musíme považovat za pochopitelné. Takže musíme k tomuto úkolu přihlížet s veškerou pokorou, bez vší domýšlivosti, a musíme považovat za pochopitelné, je-li nám špatně rozuměno. Musíme to považovat za zcela pochopitelné. Neboť to, co se připravuje na východě, může být na východě samém správně pochopeno teprve v budoucnosti.

To je to první, co plyne z našich úvah.

Ono druhé je, abychom na velký přechod ve vývoji lidstva v naší době nahlíželi právě na základě toho, že můžeme vidět, jak musí být v naší době těmi, kteří to mohou pochopit po tomto vtělení, stále vědoměji chápáno to, co se do pozemského lidstva vlilo mystériem Golgoty. Například v dobách Konstantinových nebo za časů Jeanne d'Arc by nebylo možné, aby Kristův podnět vědomě způsobil to, co musel způsobit nevědomě. Ale jednou jistě nastane doba, kdy bude moci působit zcela vědomě. Proto nám duchovní věda podává to, co můžeme stále vědoměji přijímat do svých duší. Aniž bychom se nechali ovlivňovat sympatiemi či antipatiemi, které by snad mohly vzniknout, a aniž bychom chtěli někomu lichotit, musíme i zde poukázat na jednu skutečnost. Je přece vždy lepší, když si utváříme své názory podle skutečností, a nikoli podle toho, podle čeho se dnes namnoze utvářejí. Neboť když se dnes trochu rozhlédneme po světě, vidíme, že názory se opravdu neutvářejí pokaždé podle skutečností, nýbrž podle náruživostí, podle národnostních vášní. Ale názory, které se stanou duševním smýšlením, si můžeme utvářet i podle skutečností.

Zatímco v Anatólii máme člověka, který se na Jeanne d'Arc dívá z osvícenského materialistického stanoviska, je pro německý duchovní život od Schillerova velikého činu přirozené chápat orleánskou dívku z nadsmyslového prostředí (*světa*). V samotném Německu jsou ještě lidé, kteří to považují za Schillerovu velikou chybu; jenže tito lidé jsou literární historici, u nich je to pochopitelné; neboť jejich úkolem je přece literatury a umění „rozumět“ – a proto to nedovedou. Ale teď tu máme dílo, které se pouští do toho, aby ze základů spirituálního života oživilo jako v glórii (*ve svatozáří*) postavu, o které Schiller říká:

„To, co září, svět rád očerňuje, a to, co je vznešené, stahuje do prachu.“

Tady právě máme (v tomto uznání zásahu Kristova podnětu do lidské osobnosti, tam, kde se to netýká našeho národa samotného) skutečnost, která v nás může vzbuzovat důvěru k tomu, co jsem rozvedl ve veřejné přednášce: že v německém duchovním životě můžeme vidět, že tím, jak se vyvíjel, směřuje ke spiritualitě, k duchovní vědě, a že jeho zvláštním úkolem (nikoli však výhradním úkolem) je to, co bylo v německém duchovním životě za staletí vydobyto, a oč se usilovalo, a sice vést vzhůru k poznání ducha. A tomuto úkolu, který je duševním úkolem německého národa, musí sloužit jiné úkoly, které jsou téměř tělesným utvářením tohoto duševního úkolu a které mu musejí být po ruce. A to, co se musí stát prostřednictvím světové moudrosti, to se stane. Je ovšem nutné – žijeme-li dnes v jakémsi soumraku – aby se pro budoucnost vyvinula skutečná sluneční doba. K tomu je ovšem zapotřebí, aby v budoucnosti existovali lidé, kteří budou mít svou spojitost s duchovním světem, aby půda, připravovaná krví a utrpením tolika lidí, nebyla připravována nadarmo. Neboť tím, že jsou zde duše, které v sobě mohou nést svou spojitost s duchovními světy, bude ospravedlněno vše, co se stane – byť by to bylo to nejděsivější, nejstrašnější, nejhrůznější; hlavně bude-li dosaženo středoevropského poslání v duchovním životě. Bude to ovšem záviset na tom, zda jednotlivé duše, které se svou karmou mohou přiblížit tomuto duchovnímu životu, se jím prostoupí, a potom, až bude slunce míru opět zářit nad nivami střední Evropy, ponesou v sobě duchovní poznání, duchovní vcítění. Potom bude možno sklonem některých duší – což jim je umožněno vlivem nynějšího vtělení – uskutečnit v sobě to, co bych chtěl nyní shrnout do slov, která obsahují to, co jsem vám chtěl říci, a sice abychom si do duší vepsali zásadu, podle které mohou duše správně růst, aby mohly jít vstříc tomu, co může z naší těžké doby vzniknout:

Z odvahy bojovníků,
z krve bitev,
z bolesti opuštěných,
z obětních činů národa
vyroste duchovní plod –
když duše, uvědomující si ducha,
vede svou mysl do říše duchů.

...je nutné, aby dnes střední Evropa nebyla východní Evropou zdolána právě tak, jako nesměla být Francie v letech 1429 –1430 zdolána Anglií. To, co bylo uvedeno, samozřejmě ukazuje, že na východě Evropy nemůže být vůbec pochopeno, oč jde, ale že to v podstatě může být pochopeno pouze ve střední Evropě a že to tedy musíme považovat za pochopitelné. Takže musíme k tomuto úkolu přihlížet s veškerou pokorou, bez vší domýšlivosti, a musíme považovat za pochopitelné, je-li nám špatně rozuměno. Musíme to považovat za zcela pochopitelné. Neboť to, co se připravuje na východě, může být na východě samém správně pochopeno teprve v budoucnosti.

Rudolf Steiner, 17. 1. 1915